

Veštine za ruralno zaposlenje (VRZ)

Godišnji izveštaj za 2014. godinu

Priština, februar 2015. godine

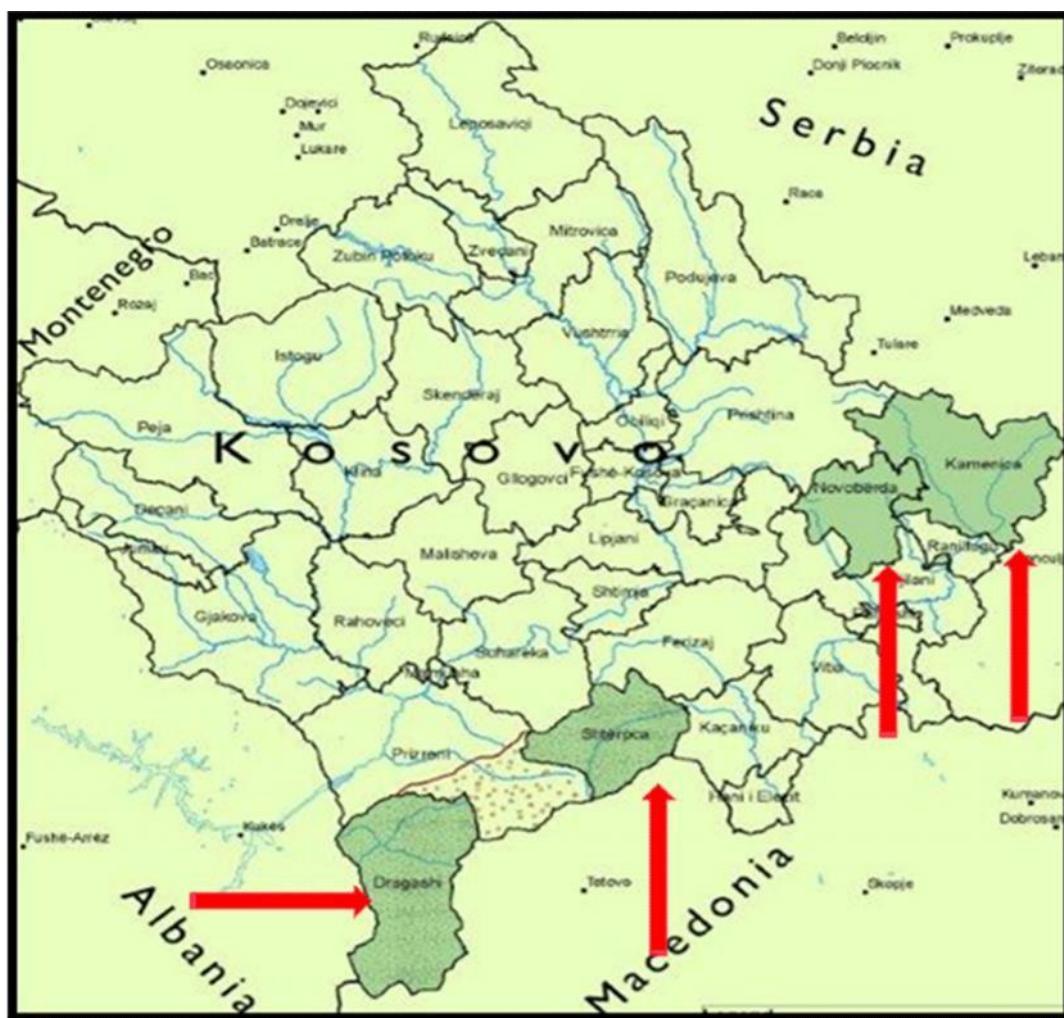
Sadržaj

1. OSNOVNE INFORMACIJE	4
2. REZIME.....	5
3. REZULTAT PO ISHODIMA.....	7
3.1 ISHOD 1: VASPITNE GRUPE USMERENE KA MLADIM NEZAPOSLENIM LJUDIM.....	7
3.2 ISHOD 2: PRIVATNI SEKTOR PROGRAMA OBUKE ZA NOVE I POSTOJEĆE RADNIKE.....	8
3.3 ISHOD 3: LANAC NABAVKE OJAČAVA VEZE.....	10
3.4 ISHOD 4: IZGRADNJA KAPACITETA LOKALNIH SLUŽBI.....	11
3.5 TRANSVERZALNE TEME	11
4. UPRAVLJANJE PROJEKTOM	12
4.1 UPRAVLJANJE PROJEKTOM OBEZBEĐUJE EFIKASNO SPROVOĐENJE AKTIVNOSTI, POBOLJŠAVA RAZVOJ KAPACITETA OSOBLJA I KAPITALIZACIJA REZULTATA	12
4.4 PARTNERI PROJEKTA.....	13
5. NAUČENE LEKCIJE.....	13
7. BUDŽET.....	15
8. FINANSIJSKI IZVEŠTAJ	16
8. DODACI.....	17
Aneks 1: KONTROLNA LISTA VRZ-a	18
Aneks 2: ĆINJENICE I PODACI ISHODA 1.....	22
Aneks 3: : ĆINJENICE I PODACI ISHODA 2.....	23
Aneks 4: : ĆINJENICE I PODACI ISHODA 3.....	24
Aneks 5: DEFINISANJE 'ZAPOSLENJA' (PRIVREDNA AKTIVNOST)	25
Aneks 6: STUDIJE SLUČAJA I USPEŠNE PRIČE.....	26
Aneks 7: FOTOGRAFIJE	33

Lista skraćenica

VRZ	Veštine za ruralno zaposlenje
GU	Grupa za učenje
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
CSO	Centar za stručno osposobljavanje
MoR	Memorandum o razumevanju
NVO	Nevladina organizacija
SŠP	Sekundarni šumski proizvodi
VST	Više stručno telo – Swisscontact
PGR	Polugodišnja revizija
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj
UNDP	Program Ujedinjenih Nacija za razvoj
MPŠRR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja
LV	Lanac vrednosti
GOP	Godišnji operativni plan

Karta oblasti u kojima projekat interveniše

1. Osnovne informacije

Država: Kosovo	Naziv projekta:
Domen strategije saradnje: Veštine i zaposlenje	Veštine za ruralno zaposlenje - VRZ

Cilj:	Smanjenje siromaštva u seoskim delovima Kosova, kroz ciljane obuke i razvoj veština, što dovodi do povećanja zapošljavanja
Ishod (OC): <i>(Projektni cilj, svrha)</i>	OC 1: Grupa za učenje cilja mlade nezaposlene ljudi OC 2: Privatni sektor programa obuke za nove i postojeće zaposlene OC 3: Lanac nabavke ojačava veze OC 4: Izgradnja kapaciteta lokalnih usluga
Trajanje faze projekta: 01.01.2013 – 31.12.2015.	Period izveštavanja: 01.01.2014 – 31.12.2014.

Budžet faze (CHF)	1,452,306.24	Budžet za 2014. god. (CHF)	457,108
		Potrošeno u 2014. god. (CHF)	447,277

Organizacije za sprovođenje:	
Glavni državni partneri: Lokalni i državni biznisi, MRSZ, Opština (Odeljenje za omladinu, kulturu i sport, Odeljenje za ekonomski razvoj), Javni centri/kancelarije za zapošljavanje, treneri	Glavni međunarodni partneri: UNDP – projekat Interdev, CARITAS Švajcarska – Regionalni razvoj i integracija manjina (IRRM)
Koordinator projekta: G. Luan Hoti	Broj projektnog osoblja: Stranog: 0 Nacionalnog: 4

2. Rezime

Veštine za ruralno zapošljavanje (VRZ), projekat finansiran od strane Fondacije Medicor, Fondacije Julius Baer i HELVETAS Swiss Intercooperation, je nastavio realizaciju u drugoj godini.

U cilju jačanja odgovornosti i odnosa između projektnih i terenskih radnika, VRZ je angažovao 6 terenskih radnika (4 starija i 2 mlađa) pod jednogodišnjim ugovorom. Opšti cilj je bio da projekat, preko terenskih radnika, utiče na bolje stvaranje svesti i veći uticaj na grupe mladih u četiri opštine. Pored rada sa grupama za učenje, radnici su dužni da blisko sarađuju sa drugim akterima lanaca vrednosti i aktivnim preuzećima u opština.

Brza procena tržišta (BPT) je korišćena za procenu mogućnosti tržišta za svaku GU koja je stvorena.

Odnos sa javnim institucijama, npr. opštine i Ministarstvo rada i socijalne zaštite, nastavio je da se ojačava, ne samo u formalnim pitanjima potpisivanjem dokumenta Memoranduma o razumevanju (MoR), ali i u konkretnim zajedničkim aktivnostima.

Kvalitet sistema obuke se poboljšava. Grupa za učenje za obuku frizera u Dragašu je bila nadgledana od strane frizerskih stručnjaka Centra za stručno osposobljavanje (CSO).

Katharina Walker i Peter Porten iz HELVETAS Swiss Intercooperation obavili su polugodišnju reviziju projekata od 27. oktobra do 1. novembra 2. Svrha revizije je bila da proceni projekat na polovini faze projekta i daju preporuke za preostali period. Tim stručnjaka je analizirao ključnu dokumentaciju projekta i razgovarao sa raznim akterima. Prvenstveni cilj revizije je bio savetovanje o upravljanju projektom u preostalom periodu.

Revizija pokazuje da je projekat ostvario oplodljive rezultate. Korišćenjem mogućnosti usmerenog načina razmišljanja i pristupa, projekat prepoznaje i bavi se zapošljavanjem i stvaranjem mogućnosti prihoda za nezaposlenu seosku omladinu i grupe formalnih i neformalnih grupa lanca nabavke. Trenutna probna intervencija je dobro podešena da postane model projekta. Tim stručnjaka, stoga, preporučuje proširenje projekta nakon 2015. godine i radi ka sledećoj fazi koja će produžiti obećavajući intervenciju strategije uključujući i njegovu inovativnu metodologiju, ali se sve više bave sistemskim nivoom intervencije.

Studijsko putovanje dva člana osoblja u Afriku (Tanzanija) i učestvovanje na obuci u Holandiji preostala dva člana projekta je uticalo na bolje razumevanje koncepta grupe za učenje, kao i pomoć grupama.

VRZ nastavlja da bude podržavana od strane međunarodnih savetnika. U januaru konstruktivna poseta je bila izvršena os strane međunarodnog savetnika projekta g. Stewart Pettigrewa kako bi se usavršili pristupi i Godišnji operativni plan (GOP). Dalje, izvršena je poseta međunarodnih savetnika projekta g. Peter Portena i gđe Katharina Walker iz glavne kancelarije HELVETAS Swiss Intercooperation-a.

VRZ je ponovo angažovao dva pripravnika, jednog sa Međunarodnog poslovnog koledža u Mitrovici i jednog iz koledža RIINVEST za period od 3 meseca. Cilj ovih programa je omogućavanje praktičnog iskustva u radu na projektu studentima poslednje godine studija, istovremeno povećavajući broj osoblja projekta.

Neka od glavnih dostignuća projekta tokom dve godine sprovođenja su sledeća:

Ishod 1:

- 75 GU-a izvršenih u ciklusu učenja
- 792 mladih je završilo tehničku obuku, obuku preduzetništva i životnih veština (ciljano 800)
- PGR-i su izvršeni pre sprovođenja obuke sa svim GU-ima
- Svi ugovori sa brojem osoblja su zasnovani na ishodu – (promocija mentorstva)
- 32% su žene (ciljano 50%) i 33% manjine (ciljano 25%).
- 46% je prešlo u aktivnosti za stvaranje dohotka. (2013-2014)
- Obezbeđivanje kvaliteta obuke je promovisano i realizovano;
- 58% od 792 mladih je pristupilo poljoprivrednim aktivnostima
- 14 GU-a je podržano, preko mogućnosti finansiranja, sedam u poljoprivredi, dva u krojačkom zanatu, dva u frizerskom zanatu., dva u IT-u, jedan u video dizajnu. Do sada, 13 podržanih grupa je operativno;

Ishod 2:

- Projekat je omogućio obuku za 402 zaposlenih po osnovu ugovora o podeli troškova; od kojih su 99 novi;
- Pomaganje lokalnim poslovima angažovanjem VST – stručnjaka Swisscontact-a;
- Projekat omogućio tehničku pomoć za 10 lokalnih preduzeća da se poboljša pristup finansijama, gde je 5 od njih već dobilo grantove;
- 15 preduzeća su dobila pomoć osnivanjem poslovnog udruženja u opštini Dragaš;
- Lokalnim kompanijama je omogućeno da poboljšaju standarde kvaliteta proizvoda, npr. DOO-u Meka - Dragaš je dobila pomoć za dobijanje HACCP potvrde;
- Poslovno mapiranje– internet aplikacija je razvijena.

Ishod 3:

- Ukupno 1,479 (ciljano 1,500) dobavljača/proizvođača je poboljšalo profesionalne sposobnosti i uslove rada;
- Više od 80% aktera lanca snabdevanja su povezani sa lokalnim/regionalnim kupcima;
- Saradnja privatnog/javnog sektora je poboljšana, 51 korisnik SŠP-a , 80 proizvođača mlečnih proizvoda, 10 pčelara i 5 voćara su podržani ulaganjem;
- 3 neformalne grupe žena (50 korisnika iz srpske zajednice) angažovane u proizvodnji mleka, malina i meda su podržane materijalom za obuku u sporazumu o podeli troškova;
- 5 pojedinačnih proizvođača je pružilo pomoć u pripremi preporuka ili biznis planova radi konkurisanja za šeme grantova MPŠRR-a, 2 su već dobila grantove.

Ishod 4:

- 49 lokalnih trenera su angažovani projektom kao treneri.
- 9 trenera (ciljano 3) nakon angažovanja na projektu bili su angažovani drugim projektima.
- Obuka za trenere je omogućena
- Dva događaja za umrežavanje za lokalne trenere su bila organizovana.

3. Rezultati po ishodu

3.1 Ishod 1: Grupe za učenje usmerene ka mladim nezaposlenim ljudima

Ishod 1	VRZ će stimulisati i podržati grupe mlađih nezaposlenih ljudi da razviju lokalno zahtevanu tehničku, preduzetničku i životnu sposobnost; što vodi ka boljem zapošljavanju i mogućnostima prihoda																								
Rezultati ishoda 1 u 2014. godini ukazuju na veliko dostignuće ciljeva u razvoju tehničke, preduzetničkih i životne veštine mlađih.																									
Ukupno 59 grupa za učenje je završilo ciklus učenja u 2014. godini, sa brojem od 596 učesnika. Aneks 2 pruža detaljne informacije o tim grupama i sektorima u kojima učestvuju.																									
26% učesnika su žene (ciljano 50%) i 36% su manjine (ciljano 25%). VRZ ima za cilj da 60% učesnika koji završe obuku budu ili zaposleni ili samozaposleni, a do kraja 2014. godine ukupno 60% pređe u aktivnosti vezane za njihovu obuku (videti Anekse 1 i 2).																									
Od 596 učesnika, 399 ili 67% su izabrali poljoprivredu u odnosu na 33% u 2013. godini, pokazujući pozitivan odgovor na promociju poljoprivrede, što se smatra sektorom sa najvećim potencijalom za stvaranje prihoda. 83 mlađih uvedeni u pčelarstvo kao početnici, 190 mlađih je osnovalo male voćnjake sa malinama, kupinama i jagodama dostigli su ukupno 8,4 hektara.																									
Mogućnost finansiranja je pomogla inicijativama grupa za učenje da uspostave početni posao. Osam grupa za učenje je bilo podržano, stvarajući mogućnost samozapošljavanja za 43 mlade osobe. Podržane ideje su bile u frizerskom, krojačkom zanatu, IT-u, živinarstvu, farmi svinja i fotografskom/video dizajnu.																									
<table><thead><tr><th>Ciljano</th><th>Ciljano</th><th>Dostignuće</th><th>%</th></tr></thead><tbody><tr><td>Polaznici</td><td>600</td><td>596</td><td>100%</td></tr><tr><td>Grupe za učenje</td><td>60</td><td>59</td><td>98%</td></tr><tr><td>Manjine (25% of 600)</td><td>150</td><td>213</td><td>142%</td></tr><tr><td>Žene (50% of 600)</td><td>300</td><td>172</td><td>57%</td></tr><tr><td>Zaposlenost (60% of 600)</td><td>360</td><td>361</td><td>100%</td></tr></tbody></table>		Ciljano	Ciljano	Dostignuće	%	Polaznici	600	596	100%	Grupe za učenje	60	59	98%	Manjine (25% of 600)	150	213	142%	Žene (50% of 600)	300	172	57%	Zaposlenost (60% of 600)	360	361	100%
Ciljano	Ciljano	Dostignuće	%																						
Polaznici	600	596	100%																						
Grupe za učenje	60	59	98%																						
Manjine (25% of 600)	150	213	142%																						
Žene (50% of 600)	300	172	57%																						
Zaposlenost (60% of 600)	360	361	100%																						
Gore navedena tabela pokazuje dostignuća ciljeva u 2014. godini. Cilj dostignuća zaposlenosti obuhvata broj mlađih koji su nakon završetka obuke započeli sa privrednom aktivnošću u vezi obuke. Neke grupe su samo završile obuku pri kraju godine, a neke su uključene u sezonske i poljoprivredne aktivnosti koje će početi tek od proleća 2015. Ipak, VRZ će blisko saradivati sa ovim grupama i vršiće nadzor aktivnosti da obezbedi značajnu privrednu aktivnost i ispunjenje kriterijuma prihoda.																									
Posledice rezultata i procesa za narednu godinu poslovanja (upravljanje)																									
Putem metodologije grupa za učenje, projekat je nastavio da pruža tehničke, preduzetničke programe obuke i programe obuke životnih veština učesnicima grupa za učenje. Proces grupa za učenje, uključujući upotrebu BPT-a za procenu poslovnih slučajeva za ideje grupa za učenje, znatno je poboljšan. U 2015. godini, BPT će biti korišćen samo ukoliko je neophodno, da se prepoznaju lanci vrednosti ili početne poslovne mogućnosti. Promene napravljene u procesu grupne za učenje omogućili su bolji protok od učenja ka angažmanu u privrednim aktivnostima.																									
Sporazumi zasnovani na ishodu sačinjeni sa instruktorima u drugoj polovini 2014. godine sadrže aktivnosti nadzora i uticale su da mnogi diplomci dobiju posao. Tako za 2015.																									

godinu, kako bi se nastavilo sistematski, projekat je razvio konceptni list za nadzor da obezbedio fokusiranu aktivnost nadzora.

Projekat je stvorio pouzdan operativni sistem sa pomoć potpisivanja sporazuma zasnovanih na ishodu. U 2014. godini, projekat je imao jednog fasilitatora u svakoj opštini, sa juniorskim fasilitatorom u Dragašu i Kamenici. Dva nova fasilitatora angažovana 2014. godine, poboljšala su prisustvo projekta i učinak u Štrpcu i Novom Brdu. Isti pristup i osoblje će se koristiti 2015. godine.

Zbog ograničenih ekonomskih mogućnosti u drugim industrijama, projekat je promovisao poljoprivredne aktivnosti. Podrška grupi za učenje materijalom za obuku jeste bio podsticaj za privlačenje mlađih poljoprivredni i promenu shvatanja prema poljoprivrednim aktivnostima. Fokus sektoru poljoprivrede će se nastaviti 2015. godine, sektor koji najviše obećava prihvatanje mlađe snage da se dostignu ambiciozni ciljevi projekta.

Projekat nastavlja da gradi odnose na saradnji sa opštinskim vlastima. 2014. godine, MoR-i potpisani sa opština, dozvolili su upotrebu opštinskih prostorija kao mesta za obuku i kancelarije su bile dostupne fasilitatorima u svakoj opštini obezbeđujući bolju komunikaciju sa mladima. Pored toga, projektni planovi razvoja programa obuke životnih veština zajedno sa opštinskim zvaničnicima i istražuju mogućnost da opštinski zvaničnici obezbede obuku u 2015. godini.

Kvalitet sistema obuke se poboljšava. U 2014. godini, projekat je potpisao MoR sa Ministarstvom za rad i socijalnu zaštitu (MRSZ) dozvoljavajući saradnju sa regionalnim Centrom za stručno osposobljavanje (CSO) i kancelarijom za zapošljavanje. Stručnjaci CSO-a nadgledali su obuku za grupu za učenje frizerskog zanat u Dragašu. Na kraju obuke, CSO u saradnji sa projektnim timom izvršio je test nadležnosti i izdao je potvrde koje imaju pečat MRSZ-a. U 2015., isti pristup će biti korišćen za slično zanimanje, dok će za poljoprivredno zanimanje projekat promeniti trenere. Test nadležnosti neće biti izvršen od strane trenera koji je držao obuku; umesto njega trener iz druge opštine će biti angažovan.

Tokom 2013 – 2014. godine, projekat je razvio ukupno 11 kartica analize posla korišćenjem DACUM tehnike.

3.2 Ishod 2: Programi obuke u privatnom sektoru za nove i postojeće radnike

Ishod 2	VRZ će sarađivati sa postojećim preduzećima (uključujući samozaposlene) kako bi utvrdili programe obuke koji imaju za cilj da poboljšaju produktivnost, zapošljavanje i uslove za zapošljavanje
	<p>Realizacija strategije za Ishod 2 ja malo promenjena 2014. godine. VZR je identifikovao i sarađivao sa velikim preduzećima (>5 zaposlenih) i malim preduzećima (<5 zaposlenih). Korišćenje sporazuma o podeli troškova, projekat je postigao zadovoljavajuće rezultate u poređenju sa prethodnom godinom. 10 (ciljano 8) velikih i malih preduzeća su se složila da ozvaniče saradnju potpisivanjem MoR.</p> <p>Ukupno 288 zaposlenih od ciljanih 350 (82%) su bili obučeni u razvoju kapaciteta. Obuke su uglavnom bile u oblasti informacionih i komunikacionih sposobnosti, veštine obrade drveta, obrada SŠP, poslovno upravljanje, prikupljanje sredstava i tapetarstvo.</p> <p>Od zaposlenih koji su obučeni, 147 (ciljano 150) zaposlenih je bilo iz velikih preduzeća, od kojih je 29 novo zaposlenih od ciljanih 38. Mala preduzeća su dobro razvijena i čine najveći deo lokalne ekonomije u ciljanim opštinama. Iz tog razloga, projekat se usredsredio na ciljanje malih preduzeća. MSP-i koji su učestvovali na raznim obukama razvoja sposobnosti, 141 (ciljano 200) zaposlen je obučen i 40 od njih je bilo novozaposlenih od ciljanih 50.</p> <p>Učešće manjina na obukama je daleko od cilja, 17 (ciljano 88) zaposlenih je obučeno</p>

u raznim oblastima. Postoji nekoliko slučajeva da preduzećima upravljaju žene, pored toga broj žena zainteresovanih da se pridruže programu VZR-a je povećan.

111 (ciljano 175) zaposlenih žena su bile voljne da prate obuke većinom u obradi SŠP-a, tapetarstvu i poslastičarstvu. (Aneks 1 i 3)

Ciljano	Ciljano	Dostignuće	%
Obučenih zaposlenih	350	288	82%
Novozaposlenih (25% od 350)	88	85	97%
Postojećih zaposlenih (75% od 350)	263	203	77%
Učešće manjina (25% od 350)	88	17	19%
Zaposlenih žena (50% od 350)	175	111	63%

U projektu je bilo slučajeva kada su mala preduzeća bila grupisana zajedno sa zajedničkim interesima razvoja kapaciteta. 8 grupa od 6 do 10 zaposlenih je bilo formirano ta obuku u poslovnom upravljanju, prikupljanu sredstava, razvoja biznis plana (videti Aneks 3).

10 preduzeća je podržano da ima lak pristup finansijskim izvorima (npr. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja/MPŠRR, EU i lokalnih izvora). Za svakog od njih, projekat je omogućio obuku razvoja poslovnog plana, projektne preporuke i 5 od njih je bilo podržano od strane donatora. U dodatku, 5 grantova je dodeljeno malim preduzećima za marketing i svako od njih je dobilo 2.000 evra za poboljšanje promocije tržišta.

Velika preduzeća su bila podržana korišćenjem tehničke ekspertize putem VST – Swisscontact. Mlekari, DOO Malësia iz Kamenice, je bilo omogućeno da koristi stručnjake mlekarstva iz Švajcarske. Misija u trajanju od 14 dana, je bila organizovana od strane konsultanta, 5 novih proizvoda je bilo razvijeno i sada je dostupno domaćem tržištu.

Putem pomoći VRZ-a, formalno poslovno udruženje predstavljeno od 15 lokalnih preduzeća iz različitih oblasti rada je formirano u Dragašu. Opšti cilj udruženja je da lobira u opštini i drugim mestima, da pobolji infrastrukturu, uslove poslovnog okruženja, da ima lak pristup sposobnostima obuke i finansijskim izvorima.

VRZ i opština Kamenica su udružile napore da podrže lokalna preduzeća, da povećaju proizvodnju i mogućnosti zaposlenja. DPZ Tradita, preduzeće upravljano od strane žene i bavi se poslastičarstvom, je bilo podržano od strane opštine poslovnim prostorom i malim iznosom doprinosa, VRZ podela troškova obuke za 10 žena, nakon čega je 6 zaposleno.

Posledice rezultata i proces za narednu godinu poslovanja

Na osnovu rezultata i naučenih lekcija, strategija realizacije će ostati ista sa malim izmenama i prilagođavanjima. Da se postignu rezultati, dva službenika će biti odgovorna za po dve opštine. Fasilitatori će nastaviti da igraju ključnu ulogu u prepoznavanju i koordinaciji aktivnosti na nivou opštine. Kako je neformalni sektor široko rasprostranjen u seoskom području, projekat će raditi sa 5 neformalnih preduzeća u svakoj opštini. VRZ će nastaviti da prepozna i pruža mogućnost raznim preduzećima u omogućavanju lakšeg pristupa dobrovoljnim stručnjacima, usluga koju pruža Swisscontact (Više stručno telo).

Projekat će nastaviti da pomaže lokalnim preduzećima u Štrpcu, Kamenici i Novom Brdu da oforme udruženje.

Zbog nedostatka rezultata u 2013. godini, projekat smatra da je krajnji cilj na kraju faze teško postići. Projektno osoblje će učiniti sve da postigne krajnji cilj kako bi strategija realizacije i pristupa korišćenog u 2014. godini pokazala dobre rezultate.

3.3 Ishod 3: Lanac nabavke ojačava veze

Ishod 3	<i>Lanac nabavke integrisan preko razvoja sposobnosti malih preduzeća i dve fokusirane oblasti sa državnim i regionalnim kompanijama će poboljšati mogućnosti samozapošljavanja.</i>																								
Krajnji cilj Ishoda 3 je skoro postignut. Ishod 3 je vrlo dobro izvršen tokom ove godine. U pogledu održivosti, projekat će izvršiti manje izmene. Saradnja i povezivanje između lanca nabavke sa lokalnim i državnim preduzećima je mnogo poboljšana. Preduzeća unutar i van ciljane opštine su aktivno učestvovala u razvoju programa obuke na osnovu potražnje. Paket obuke je razvijen u saradnji sa preduzećima, u cilju podsticanja investiranja zainteresovanih proizvođača.																									
Ukupno 974 (ciljano 1000) nabavljača/proizvođača u 6 lanaca vrednosti su dobili obuku u razvoju sposobnosti. Projekat je radio sa 4 lanca vrednosti poljoprivrede (divlja i uzbudljiva SŠP, bobice i voće, mlekarstvo i stočarstvo, med) i 2 nepoljoprivredna lanca vrednosti (tekstil i ručni rad i usluge) koji su bili identifikovani tokom procene tržišta ranije u godini.																									
Više od 80% nabavljača je povezano ili im je omogućeno da se povežu sa lokalnim kupcima, ostatak je, proizvodnja i prodaja njihovih proizvoda/usluga direktno na otvorenom tržištu.																									
Od godišnjeg cilja, 59% su žene (ciljano 50%). Manjinske grupe su tako motivisane da učestvuju i programima obuke, gde je od 250 bilo ciljano, 310 je pokazalo veliko interesovanje da prisustvuje VRZ-u. Od ukupnog broja učesnika, 270 od njih su novi farmeri koji rade sa različitim lancima vrednosti. Ovaj broj nabavljača je organizovan u 62 (ciljano 60) neformalne i formalne grupe i zajedno sa lokalnim preduzećima identificuju njihove potrebe (vidite Anekse 1 i 4).																									
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Ciljano</th> <th>Ciljano</th> <th>Dostignuće</th> <th>%</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Nabavljači/farmeri</td> <td>1000</td> <td>974</td> <td>97%</td> </tr> <tr> <td>Grupe (formalne/neformalne)</td> <td>60</td> <td>62</td> <td>103%</td> </tr> <tr> <td>Manjine (25% od 1000)</td> <td>250</td> <td>310</td> <td>124%</td> </tr> <tr> <td>Žene (50% od 1000)</td> <td>500</td> <td>293</td> <td>59%</td> </tr> <tr> <td>Novi (25% od 1000)</td> <td>250</td> <td>270</td> <td>108%</td> </tr> </tbody> </table>		Ciljano	Ciljano	Dostignuće	%	Nabavljači/farmeri	1000	974	97%	Grupe (formalne/neformalne)	60	62	103%	Manjine (25% od 1000)	250	310	124%	Žene (50% od 1000)	500	293	59%	Novi (25% od 1000)	250	270	108%
Ciljano	Ciljano	Dostignuće	%																						
Nabavljači/farmeri	1000	974	97%																						
Grupe (formalne/neformalne)	60	62	103%																						
Manjine (25% od 1000)	250	310	124%																						
Žene (50% od 1000)	500	293	59%																						
Novi (25% od 1000)	250	270	108%																						
Seoske oblasti ciljane opštine izgledaju podobne za uzbudljivo SŠP-a. Zajedno sa lokalnim firmama, 51 korisnik je podržan sadnjom od po 0,05 ha za uzgoj crnog sleza i ovaj broj predstavlja 51% ukupnog cilja.																									
Projekat je poboljšao saradnju sa javnim i privatnim sektorom sa ciljem da ispunи очekivanja proizvođača koji su u vezi sa investicijama. Zbog toga, grupa od 21. korisnika iz Kamenice koji rade sa SŠP-om su bili podržani nabavljanjem sušara u vrednosti od 3.700 evra.																									
80 korisnika projekta koji rade sa mlekarstvom/stočarstvom je omogućeno da imaju lak pristup grantovima (nabavka aparata za mužu), što je obezbedila opština Kamenica. Opština Novo Brdo je podržala 20 korisnika projekta nabavkom poljoprivredne opreme (sektor pčelarstva, mlekarstva/stočarstva i sektor voćarstva).																									
Tri neformalne grupe žena iz srpske zajednice sa 50 korisnika (mlekarstvo, proizvodnja malina i proizvodnja meda). Navodnjavanje za više od 4 ha je prilično poboljšano, domaća proizvodnja sira u seoskim oblastima je boljeg kvaliteta i količina meda se povećala.																									
Dalja intervencija je bila podrška individualnim farmerima u pripremi preporuka projekta i poslovnog plana za grantove MPŠRR-a. Priprema 5 biznis planova je bila sufinsansirana i 2 su već dobila podršku.																									

Posledice rezultata i proces za narednu godinu poslovanja (upravljanje)

Projekat će nastaviti da radi u 4 poljoprivredna lanca vrednosti, dok će se nepoljoprivredni lanci vrednosti ocenjivati na osnovu stanja zaposlenosti i prihoda za svaku specifičnu oblast.

Strategija realizacije se neće promeniti, ali će više napora biti učinjeno da se poveća saradnja sa lokalnim preduzećima i privatnim sektorom sa ciljem sprovođenja paketa obuke i investicija.

3.4 Ishod 4: Izgradnja kapacitete lokalnih pružalaca usluga

Ishod 4	VRZ će podržati lokalno dostupne usluge da ponude sposobnosti i usluge obuke koje su jače zasnovane na praktičnoj obuci i privatnom sektoru povezanih aktivnosti, i da se dopunjaju formalnim sistemom CSO-a.
	Projekat promoviše aktivnosti putem internet i facebook stranica. Događaji, prekretnice i objave se redovno ažuriraju.
	Baza podataka projekta se ažurira, gde se sve aktivnosti projekta upravljaju i ugovori osoba u vezi projekta i usluga nadgledaju. Dokazano je da je ovo veoma korisno oruđe u praćenju aktivnosti i ciljeva projekta.
	Kontaktni detalji i područje specijalizacije kadra i usluga angažovanih na projektu su dostupni na internet stranici projekta. To je pomoglo da 3 kadra dobiju posao van projekta (vidite Aneks 1).
	Projekat ima za cilj da angažuje domaće operatere, kako bi se obezbedile lokalno pristupačne usluge za građane. Projekat je angažovao po prvi put kao trenere 34 kadra.
	Dva događaja za umrežavanje održana su 2014. godini okupila su sve davaoce usluga, kadrove, fasilitatore i osoblje za diskusiju i društvene događaje.

Posledice rezultata i proces za narednu godinu poslovanja (upravljanje)

Zbog poteškoća koje imaju razliku između kadrova i usluga, doneta je odluka da će 2015. godine svi pružaoci usluga koji pružaju usluge, direktno ili indirektno, projektu i korisnicima projekta biti imenovani kao "pružaoci obuke".

3.5 Transverzalne teme

- Pol:** Projekat u svim komponentama je vodio zaključni pristup za podsticanje rodne ravnopravnosti, ciljajući 50% žena. Prosečno učešće zena po projektu je 30%. Projekat će nastaviti sa sprovođenjem rodno specifičnog programa obuke kako bi se obezbedile jednakе mogućnosti za sve. U 2014. godini, projekat je organizovao obuku za pet vaspitnih grupa devojaka i udatih žena za frizerski i krojački zanat. Osim frizerskog i krojačkog zanata, žene u ciljnim opštinama nemaju samopouzdanja da istraže samozapošljavanje i mogućnosti zapošljavanja u drugim zanimanjima. Učešće žena u poljoprivrednoj grupi za učenje je bio nizak. Međutim, 2014. godine samoinicijativa ženskih grupa je bila na zadovoljavajućem nivou. Tri grupe su započele mala preduzeća, podržane mogućnošću finansiranja u poređenju sa 2013. godinom kada samoinicijativa nije bila dokazana.

Pored toga, projekat je podržao dva postojeća preduzeća u vlasništvu žena da razviju svoje poslovanje kroz marketinšku podršku i obuku u Ishodu 2. Ishod 3 je pomogao tri neformalne grupe poljoprivrednika u uzgoju maline, mlekarstva i pčelarstva. Ove tri grupe su povećale svoj kvalitet proizvoda i usluga podrškom u obuci i nešto od opreme. Pomoći i obuka za biznis plan i pisanje predloga omogućio je dodelu granta Ministarstva poljoprivrede dvema ženama koje se bave pčelarstvom.

VRZ će obezbediti da žene više učestvuju u aktivnim grupama za učenje u ekonomski obećavajućim sektorima, kao što su ulaganja agrobiznisa mogućnost prerade. Osim toga, mešovite grupe za učenje će (u smislu pola) biti dalje promovisane. Podaci polne raznovrsnosti mogu se naći u kontrolnoj listi (videti Aneks 1).

- **Upravljanje fokusom za društvenu uključenost:** Aktivnosti projekta VRZ promovišu društvenu uključenost manjina. Cilj navodi da su 25% korisnika projekta manjine. Učešće manjinskih grupa na nivou projekta je 33%. Tri manjinske grupe za učenje su bile podržane u započinjanju poslova putem finansiranja, jedna u krojačkom zanatu, jedna u IT i jedna grupa je osnovala farmu svinja.

Projekat je, pored uticaja na smanjenje nezaposlenosti, imao veliki društveni uticaj. Meki faktori koji se odnose na ponašanje mnogih mlađih koji žive u ciljnim opštinama su se promenili. Opštinski zvaničnici su potvrđili da se mišljenje prema poljoprivrednim aktivnostima promenilo. Primećeno je sve veće interesovanje mlađih za ulazak u agrobiznis. Pored toga, za žene koje žive u udaljenim područjima, projekat je imao uticaja da poboljša njihovu integraciju i smanji njihovu tradicionalnu isključenost iz društvenog života.

4. Upravljanje projektom

4.1 Upravljanje projektom obezbeđuje efikasno sprovođenje aktivnosti, povećava razvoj kapaciteta osoblja i ostvarivanje rezultata

Nadzor i procena

Poseban značaj je dat prikupljanju rezultata koji se odnose na različite aktivnosti realizovane u 2013. i 2014. godini. Tokom druge polovine 2014. godine, projekat nastavlja da prati korak sa upitnika istraživanja korisnika iz 2013. godine koji se odnose na Ishod 1. Nezavisna provera rezultata je urađena kroz ankete putem telefona, slučajnim izborom korisnika.

Diskusija fokus grupe za korisnike Ishoda 1 i 3 je organizovana u 4 opštine. Cilj je bio prikupljanje kvalitativnih podataka o metodologiji i celokupnoj realizaciji projekta. Osim toga, poslovno istraživanje je sprovedeno u cilju prikupljanja informacija radi boljeg razumevanja rezultata i celokupnog uticaja projekta koji se odnose na Ishod 2 i 3.

Polugodišnja revizija (PGR) projekta je sprovedena u oktobru 2014. godine. Cilj PGR-a je da se razmotri celokupna realizacija projekta u odnosu na planove i ciljeve, pregleda metodologija i pristup, dajući preporuke za realizaciju projekta za preostali period od trenutne faze i daju preporuke za eventualno produženje projekta nakon 2015. godine.

PGR je imala veoma pozitivan stav prema celokupnoj realizaciji i dala je nekoliko preporuka koje bi mogle podržati projekat radi poboljšanja ukupne efikasnosti realizacije i postizanja željenih planiranih ciljeva.

Razvoj kapaciteta osoblja

Čitavo osoblje projekta je imalo priliku da putuje u inostranstvo radi studijskih putovanja. Menadžer projekta (Luan Hoti) i službenik na projektu (Basri Pulaj) posetili su Tanzaniju u aprilu da vide grupu za učenje na delu u okviru programa U-Learn, projektat Swisscontact-a finansiran od strane fondacije MasterCard. Mimoza Mirashi (službenik na projektu) i Flutura Vidishiqi (administrativni službenik) učestvovale su na obuci u Holandiji u maju u grupi fasilitatora.

Pored toga, projekat nastavlja da bude podržavan od strane međunarodnih savetnika. U januaru i julu konstruktivna poseta je izvršena od strane međunarodnog savetnika projekta, g. Stewart Pettigrew-a da poboljša pristup sprovođenju i Godišnji operativni plan (GOP), kao i razmotri realizaciju projekta i izradu projektnog Polugodišnjeg izveštaja (PGI). Dodatna poseta međunarodnog savetnika projekta g. Peter Port-a iz glavne kancelarije HELVETAS Swiss Intercooperation je izvršena u martu i novembru. Gđa Katharina Walker je podržala

projekat pripremom GOP-a za 2015. godinu. Do kraja faze projekta gđa Katharina Walker će ostati glavna potpora projekta za veštine i razvoj privatnog sektora.

VRZ je angažovao dva pripravnika u 2014. godini, u trajanju od po tri meseca. Kandidati su bili angažovani na osnovu ugovora sa dve obrazovne ustanove; Međunarodni poslovni koledž sa sedištem u Mitrovici i koledž "Riinvest" sa sedištem u Prištini.

Cilj ovih programa je omogućavanje praktično iskustvo u radu na projektu studentima poslednje godine studija, istovremeno povećavajući broj osoblja projekta. Uspeh ove aktivnosti u 2014. godini je bio ohrabrujući, a namerava se da se ova aktivnost nastavi i u 2015. godini.

Izveštavanje i promocija projekta

Tokom 2014. godine, veliki broj manifestacija i skupova su obavljeni u cilju promovisanja aktivnosti i uspešnih priča VRZ-a. Nekoliko članaka je objavljeno na internet portalu. Albinfo, veoma važan informativni portal za albanski govornu dijasporu koja živi u Švajcarskoj, prikazao je VRZ i njegov rad u opštinama. Ostali članci i ažuriranje projekata su objavljeni na sajtu VRZ-a, a veliki broj studija slučajeva, uspešnih priča, projektnih listova i informativnih brošura projekta su bile štampane.

RTK, javna televizija Kosova, napravila je nekoliko filmova o različitim projektnim aktivnostima. Zanimljive priče su prikazane u njenom redovnom programu putem zemaljskih i satelitskih sistema emitovanja.

Menadžer projekta je posetio Švajcarsku u junu 2014. godine i upoznao g. Fortunat Walthera iz Fondacije MEDICOR, višeg rukovodioca HELVETAS Swiss Intercooperation, kao i osoblje za prikupljanje sredstava. Cilj ove posete je bio da se ključni ljudi ažuriraju o rezultatima i izvođenju projekta, a poseta je bila dobro primljena.

U septembru 2014. godine, osoblje VRZ-a je posetilo projekt "Coaching for Employment" u Albaniji, projekt Swisscontact-a koji finansira Fondacija MEDICOR. Ova poseta je bila dobra prilika za razmenu informacija i iskustava za dva projekta i radujemo za budućoj saradnji između dva projekta.

4.4 Partneri Projekta

Lokalna i državna preduzeća, lokalne vlasti, javni centri za zapošljavanje, CSO-i u ciljnim opštinama ostaju glavni partneri projekta. Saradnja sa partnerima na projektu je formalizovana potpisivanjem sporazuma i realizovano je nekoliko aktivnosti. Memorandum o razumevanju potpisana sa Ministarstvom rada i socijalne zaštite omogućio je saradnju sa CSO-om u Prizrenu obezbeđujući kvalitetnu obuku frizera u Dragasu.

MoR koji je potpisana sa četiri opštine u kojima je projekt aktivan, dozvolio je da projekt i njegovi korisnici koriste opštinski prostor, kao i korišćenje prirodnih resursa. Zvaničnici opština iz odeljenja mlade, poljoprivredu i ekonomskog razvoja, aktivno učestvuju u projektnim aktivnostima.

Projekat nastavlja da ima jaku saradnju sa različitim organizacijama za realizaciju projekata u ciljnim opštinama, npr. UNDP, Caritas i USAID putem redovnih sastanaka i razmenom informacija da identifikuju sinergije i sprovedu zajedničke aktivnosti.

5. Naučene lekcije

Pragmatični pristup: Niz alata treba da se koristi da se pozabavi izazovnim zadatkom unapređenja zapošljavanja mladih u seoskim područjima. Nastavljajući da promovišu ovaj niz alata, tehničke obuke i obuke životnih veština, a u cilju lakšeg prilagođavanja njihovoj realizaciji je željeni pristup za inovativni projekt kao što je VRZ. VRZ neprekidno nailazi na prepreke i izazove na putu do uspešnog nalaženja raznih mogućnosti realizacije.

Praktična obuka da se slaže sa mogućnostima: VRZ se neprekidno fokusira na praktične obuke, po mogućству aktivnosti obuke na poslu da odgovaraju postojećim mogućnostima lokalnih preduzeća. Ovaj pristup je razvijen da obuhvati više obuka na poslu, što omogućava

malim preduzećima da povećaju njihov pristup kvalifikovanim radnicima, dok u isto vreme predstavlja priliku za dohodak i zaposljavanje u nešto široj grupi mlađih. Ne samo da je ovaj praktičan direktni pristup dobar za preduzeća, takođe se pokazao kao zanimljiv za polaznike. Rezultati su bili veoma pozitivni, kao što pokazuje činjenica da su preduzeća sada bliže idejama za obuku VRZ-a.

Podudaranje aktivnosti u različitim oblastima intervencije: Integriranje aktivnosti različitih oblasti intervencija se takođe pokazalo kao korisno. Hit Flores iz Dragaša je dobar primer u tom pogledu. Aktivnosti grupe za učenje, obuke i lanca nabavke su bile realizovane sa istim partnerom. Približavanje porodicama koje snabdevaju kompaniju je takođe bila dodatna pogodnost. Takve kompanije postoje u nekoliko sektora, a VRZ treba da radi da sarađuje sa biznisima, čak i kada se oni nalaze van projektnog područja, ali su povezani sa njima. **Nejasno**

Razvoj kapaciteta tima: Jačanje znanja i veština tima VRZ-a je takođe bila važna, sa obuke i razmene poseta. Kolege iz Nepala i Ugande su posetili Kosovo i dva člana projektnog tima su posetila Tanzaniju. Takve razmene posete vršnjaka su odličan način da se prošire ideje i znanja, i trebaju biti podsticana, ne samo unutar VRZ-a, već preko drugih projekata.

Postizanje održive promene u nivou zaposlenosti i prihoda u ciljnim regionima će ostati izazov, uprkos pozitivnim rezultatima koje je do sada VRZ postigao. Ali pristup obezbeđivanju strogog fokusa privatnog sektora sa odgovarajućim veštinama njihovim potrebama pokazuje da rezultati mogu biti postignuti, čak i u takvom izazovnom okruženju.

7. Budžet

Ukupan budžet projekta za 2014. bio je 457.108 CHF. Ukupan budžet uključuje ukupne troškove za realizaciju projekta. Deo budžet koji se odnosi na međunarodno osoblje (konsultante) upravlja se iz glavnog štaba i plaća se u CHF, dok su lokalni troškovi koji uključuju jedinicu za sprovođenje projekta (JSP) i uprava projektnih sredstava (UPS) izvršeni u evrima. Ukupan planirani budžet za lokalne troškove je bio 319,275.18 evra.

Ukupni rashodi projekta u 2014. godini su prešli početna planiranja budžeta za 2%.

Prekoračenje koji se pojavilo u kancelarijskoj opremi koje je bilo 322 % ili 1,109.78 evra veće nego rashodi vezani za nekoliko opreme projekata, npr. računari za terenske fasilitatore, kamera i nabavka četiri monitora za računare osoblja projekta koji nisu prvobitno bili planirani.

Potrošnja koja se pojavila u Ishodu 5 (uprava projekta) je u vezi troškova polugodišnje revizije projekta koja je u početku bila planirana u Ishodu 5, dok je u međuvremenu donesena odluka da polugodišnja revizija bude izvršena od strane internih izvora Helvetas-a. Ukupni rashodi vezani za polugodišnju reviziju su upisani u okviru budžeta koji se odnosi na međunarodne savetnike, budžet kojim upravlja glavni štab.

8. Aneksi

Aneks 1: Nadzorni list VRZ-a

Aneks 2: Činjenice i podaci Ishoda 1

Aneks 3: Činjenice i podaci Ishoda 2

Aneks 4: Činjenice i podaci Ishoda 3

Aneks 5: Definisanje 'Zaposlenja' (Ekonomski aktivnosti)

Aneks 6: Studije slučaja i uspešne priče

Aneks 7: Slike

Aneks 1: Nadzorni list VRZ-a

HELVETAS Swiss Intercooperation Veštine za ruralno zaposlenje (VRZ) – Nadzorni list														
Logički pokazatelj	Pokazatelj	2013				2014				2015				
		Cilj 2013	1. pol. god.	2. pol. god.	Ukupno god.	Cilj 2014	1. pol. god.	2. pol. god.	Ukupno god.	Cilj 2015	1. pol. god.	2. pol. god.	Ukupno god.	Ukupno
1.1	# kreiranih grupa za učenje	10	15	1	16	30	25	34	59	40				
1.1	# kreiranih facilitatora	8	7	0	7	0	6	0	6	0				
1.2	# obučenih mladih nezaposlenih	200	59	134	193	600	130	466	596	800				
1.2	# žena obučenih mladih nezaposlenih	100	33	57	90	300	35	122	157					
1.2	% mladih nezaposlenih obučenih žena	(50% od 200)	56%	43%	47%	50%	27%	26%	26%	50				
1.2	# mladih nezaposlenih obučenih manjina	50	21	25	46	150	67	146	213					

1.2	% mladih nezaposlenih obučenih manjina	(25% od 200)	36%	19%	24%	25%	52%	31%	36%	25			
1.3	# mladih nezaposlenih, samozaposleni ili zaposleni nakon obuke	120	4	43	47	360	14	318	332	60			
1.3	% mladih nezaposlenih, samozaposleni ili zaposleni nakon obuke	(60% od 200)	7%	32%	24%	60%	11%	68%	56%	60			
1.3	# MoR-a potpisanih sa MFI partnerima	1	0	0	0	1	0	0	0	1			
2.1	# MoR-a potpisanih sa preduzećima privatnog sektora	5	6	2	8	8	7	3	10	7			
2.2	# obučenih zaposlenih velikih preduzeća (novi i postojeći)	100	0	48	48	150	45	102	147	150			
2.2	# novi obučeni radnici (velika preduzeća)	25	0	21	21	38	5	24	29	38			

2.2	% novi obučeni radnici (velika preduzeća)	(25% od 100)	0%	84%	84%	(25% od 150)	13%	63%	76%	25%			
2.2	# obučeni radnici u MSP-ima (novi i postojeći)	200	0	66	66	200	69	72	141	200			
2.2	# novi obučeni radnici (MSP)	50	0	10	10	50	29	11	40	50			
2.2	% novi obučeni zaposleni (MSP)	(25% od 200)	0%	20%	20%	(25% od 200)	58%	22%	80%	25%			
2.3	# ugovora potpisanih sa trenerima za zaposlene	5	0	5	5	0	7	11	18	0			
2.3	# ugovora potpisanih sa instruktorima za poslovno planiranje	5	1	3	4	0	3	0	3	0			
3.1	# identifikovanih CS i potpisanih MoR-a	6	4	0	4	0	2	0	2	0			
3.1	# obučenih korisnika – SŠP divlja seča	200	60	40	100	400	49	276	325	500			

3.1	# obučenih korisnika – SŠP gajeno	50	0	10	10	100	51	0	51	100			100	
3.1	# obučenih korisnika – bobice i voće	100	105	3	108	100	51	47	98	100			100	
3.1	# obučenih korisnika – mlekarstvo i stočarstvo	100	142	38	180	200	191	94	285	200			100	
3.1	# obučenih korisnika – med	50	95	12	107	100	99	8	107	100			100	
3.1	# obučenih korisnika – tekstil i ručni rad	0	0	0	0	50	16	12	28	50			100	
3.1	# obučenih korisnika – usluge (IT/finansijske)	0	0	0	0	50	20	60	80	50			100	
3.2	# grupa nabavke sa poboljšanim sposobnostima	30	29	2	31	60	32	30	62	60			100	
4.1	# jačanje usluga obuke	4	2	13	15	3	11	34	45	3			100	
4.1	% trenera angažovanih u projektima van VZR-a	(50% od 4)	0%	150%	150%	(50% od 3)	150%	0%	150%	50%			100	

Aneks 2: Činjenice i podaci Ishoda 1

Zanimanje	Informacije nadzora iz Ishoda 1, (2014)													Zapošljavanje (Pojedinci) ¹						
	Grupe za učenje		Ciklus obuke grupe		Biznis planovi grupe		Etnička pripadnost (Grupe)			Pol		Zapošljavanje (Pojedinci) ¹								
	Broj	Učesnici	U toku	Završeni	U toku	Završeni	Alb.	Srbi	Ostali	M	Ž	Puno radno vreme	Hono-rarni posao	Lični posao	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Krojački zanat	2	25	0	2	0	2	14	6	5	0	25	0	11	0	0	0	0	5		
Frizerski zanat	3	50	0	3	0	2	50	0	0	0	50	0	2	0	0	0	0	0	18	
Rezbarenje	1	7	0	1	0	0	7	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Pčelarstvo	9	116	0	9	0	8	54	51	11	107	9	0	0	0	0	0	0	83	0	
Tehničar za negu noktiju	1	5	0	1	0	0	5	0	0	0	5	0	0	0	2	0	0	0	0	
Konobar	1	15	0	1	0	0	0	12	3	14	1	4	0	0	0	0	0	0	0	
Živinarstvo	1	9	0	1	0	1	9	0	0	4	5	0	0	0	0	0	0	0	0	
Identifikacija i prikupljanje SŠP	2	26	0	2	0	2	26	0	0	26	0	0	0	0	0	0	0	0	19	0
Zlatarski zanat	1	12	0	1	0	0	0	4	8	0	12	0	0	0	0	0	0	0	4	
Video-dizajn	2	18	0	2	0	1	6	0	12	11	7	4	0	2	0	0	0	0	0	
Stolarstvo	1	5	0	1	0	0	5	0	0	5	0	2	0	0	0	0	0	0	0	
Izrada tašni	1	8	0	1	0	0	8	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	2	
Uzgajanje jagoda	7	58	0	7	0	0	27	1	0	52	6	0	0	0	0	0	0	0	25	6
Uzgajanje kupina	6	45	0	6	0	0	45	0	0	39	6	0	0	0	0	0	0	0	20	6
IT	1	9	0	1	0	1	0	9	0	6	3	0	0	0	0	0	0	0	4	1
Uzgajanje malina	13	133	0	13	0	1	61	48	0	96	23	0	0	0	0	0	0	0	100	14
Tapetarstvo	1	5	0	1	0	0	0	5	0	2	3	3	0	0	0	0	0	0	0	
Poslastičarstvo	2	21	0	2	0	1	0	8	13	13	8	0	2	0	0	0	0	0	0	
Svinjarstvo	1	5	0	1	0	1	0	5	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	4	1
Termo-izolacija	1	7	0	1	0	1	0	0	7	7	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0
Centralno grejanje	1	15	0	1	0	1	15	0	0	15	0	5	0	2	0	0	0	0	0	
Ćevabdžinica	1	5	0	1	0	0	0	0	5	5	0	0	4	0	0	0	0	0	0	
Ukupno	59	599	0	59	0	22	332	149	64	413	172	18	19	4	2	261	57			

¹ Više informacija vidite Aneks 5

Aneks 3: Činjenice i podaci lishoda 2

Činjenice i podaci - Informacije nadzora iz Ishoda 2, (2014)														
Opština	Preduzeća	Polje obuke	Obučenih radnika		Ciklusi obuke		Etnička pripadnost			Pol		Zapošljavanje (Pojedinci)		
			Novi	Postojeći	U toku	Završeni	Alb.	Srbi	Ostali	M	Ž	Puno radno vreme	Honorarni posao	
Dragaš	Farma Opoja	Farma pilića	8	3	0	11	11	0	0	11	0	3	8	
	Connect ISP	Informativna tehnologija	0	11	0	11	11	0	0	11	0	11	0	
	DOO Hit Flores	Obrada SŠP- a	21	24	0	45	45	0	0	34	11	10	35	
	MSP-i	Poslovno upravljanje	0	17	0	17	17	0	0	15	2	17	0	
	MSP-i	Razvoj poslovnog plana	0	3	0	3	3	0	0	3	0	3	0	
	Poslovna udruženja	Promocija i promocija	0	10	0	10	10	0	0	10	0	10	0	
Kamenica	MSP-i	Biznis plan i marketing	0	43	0	43	43	0	0	27	16	43	0	
	Termo Concept	Ventilacija, grejanje itd.	6	2	0	8	8	0	0	8	0	4	4	
	Tri Term	Sistem grejanja	7	2	0	9	9	0	0	9	0	4	5	
	DPZ Tradita	Poslastičarstvo i prehrana	14	7	0	21	21	0	0	0	21	6	15	
	Fat Bleta	Promocija i marketing	0	8	0	8	8	0	0	4	4	4	4	
	NT Fungo Kos	Obrada SŠP- a	0	23	0	23	23	0	0	7	16	4	19	
	DPZ "Hana"	Termo-izolacija kuće	4	4	0	8	8	0	0	8	0	6	2	
	NVO Take Action	Mediji i komunikacija	5	10	0	15	15	0	0	0	15	3	12	
	DOO Malesia	Poslovno upravljanje	0	6	0	6	6	0	0	4	2	6	0	
	PTP HAKIU F & N	Obrada drveta	0	10	0	10	10	0	0	3	7	3	7	
Novo Brdo	KRS Komerc	Tapetarstvo	5	0	0	5	0	5	0	5	0	0	5	
	MSP	Razvoj poslovnog plana	6	6	0	12	0	12	0	9	3	12	0	
	N.P Natyra	Obrada SŠP- a	0	11	0	11	11	0	0	3	8	2	9	
	DOO Panorama Parku	Cvećarstvo	9	3	0	12	12	0	0	6	6	4	8	
			Ukupno	85	203	0	288	271	17	0	177	111	155	133

Aneks 4: Činjenice i podaci Ishoda 3

Činjenice i podaci - Informacije nadzora iz Ishoda 3, (2014)															
Opština	Lanac vrednosti (VCh)	Obučene grupe		Obučeni farmeri		Ciklus obuke		Etnička pripadnost (Učesnici)			Pol (Učesnici)		Zapošljavanje (Pojedinci)		
		Broj	Učesnici	Novi	Postojeći	U toku	Završeni	Alb.	Srbi	Ostali	M	Ž	Puno radno vreme	Hono- rarni posao	Lični posao
Dragaš	Turizam	1	20	20	0	0	20	5	0	15	20	0	0	0	20
	Mlekarstvo i stočarstvo	4	75	0	75	0	75	53	0	22	75	0	0	75	75
	Med	2	35	0	35	0	35	0	0	35	35	0	0	35	35
	SŠP	6	124	66	58	0	124	119	0	5	124	0	0	124	124
	Ručni rad	1	6	6	0	0	6	0	0	6	0	6	6	0	6
Štrpce	Voće i bobice	5	72	56	16	0	72	17	55	0	35	37	0	72	72
	Mlekarstvo i stočarstvo	4	78	0	78	0	78	55	23	0	0	78	0	78	78
	Med	1	17	0	17	0	17	0	17	0	0	17	0	0	17
	NTFP	5	90	0	90	0	90	3	87	0	23	67	0	90	90
Kamenica	Mlekarstvo i stočarstvo	7	128	0	128	0	128	124	4	0	124	0	80	44	128
	Voće i bobice	1	18	0	18	0	18	18	0	0	18	0	0	18	18
	Poslovni plan	1	13	13	0	0	13	13	0	0	13	0	0	13	13
	Med	1	7	0	7	0	7	7	0	0	7	0	0	7	7
	NTFP	7	120	25	95	0	120	120	0	0	113	7	0	120	120
	Ručni rad	2	22	22	0	0	22	22	0	0	0	22	0	22	22
	Domaći proizvodi	5	47	40	7	0	47	42	5	0	0	47	0	47	47
Novo Brdo	Med	4	48	1	47	0	48	18	30	0	41	7	0	48	48
	NTFP	3	42	13	29	0	42	39	3	0	40	2	0	42	42
	Voće i bobice	1	8	8	0	0	8	6	2	0	6	2	6	2	8
	Mlekarstvo i stočarstvo	1	4	0	4	0	4	3	1	0	3	1	0	4	4
Ukupno		62	974	270	704	0	974	664	227	83	677	293	92	841	974

Aneks 5: Definisanje 'Zaposlenja' (Ekonomска активност)

Količinski pokazatelji:

Diplomci 1. komponente mera obuke VRZ-a će uglavnom biti zaposleni u naporima samozapošljavanja, dok će plaćeni radnici obuhvatiti samo mali procenat. Samozapošljavanje će uglavnom biti u oblasti poljoprivrede, ograničeno sezonskim karakterom. Da bi pronašli pokazatelje koji opisuju dobrobit uzimajući u obzir realnost mogućnosti u seoskim oblastima projekta, koristimo kriterijum prihoda.

Obrazloženje:

- Minimalna plata mladih ljudi po Zakonu o radu Kosova je 130 evra mesečno za puno radno vreme.
- U cilju razmatranja sezonskog karaktera poslova, dodatni pokazatelj o definiciji honorarnog rada treba biti uključen. OESR definiše honorarni rad kao rad kraći od 30 časova nedeljno, znači manje od 75% normalnog rasporeda od 8 časova dnevno. Drugim rečima, rad od 75% i više od normalnog radnog vremena pokazuje puno radno vreme.

Račun:

- Minimalna plata mladih ljudi pomnožena sa 12 meseci i pomnožena sa 75%
- $130 \text{ EUR} \times 12 \text{ meseci} \times \text{sa } 75\% = 130 \times 12 \times 0.75 = 1170 \text{ EUR godišnje}$

Pokazatelj:

Uzimajući u obzir samozapošljavanja, **1000 evra neto prihoda na godišnjem nivou** predstavlja pristojan prihod i treba da se koristi kao pokazatelj za uspešno zapošljavanje.

Osim toga, VRZ treba računati sve diplomce koji su plaćeni radnici ili samozaposleni po ovom ograničenju čak i ako radni odnos nije u oblasti obuke. Da bi detaljno procenili važnost obuke, nadgledanje treba praviti razliku između „diplomaca koji su u radnom odnosu u okviru oblasti obuke“ i „diplomaca koji su u radnom odnosu u drugim oblastima“.

Kvalitativni pokazatelji:

Tehnička obuka je kombinovana sa obukom životnih sposobnosti. Šema nadzora se do sada nije odrazila na ovaj aspekt. Dakle, dodatni pokazatelji koji daju kvalitativne izjave o stečenim životnim sposobnostima treba da budu dodati u šemu nadzora.

Pokazatelj:

Procena diplomaca o značaju stečenih životnih veština. Skala procene

- 5 = doprinoe u veoma značajnoj meri
4 = doprinoe u značajnoj meri
3 = doprinoe u umerenoj meri
2 = doprinoe u maloj meri
1 = doprinoe u veoma maloj meri
0 = doprinos nije postignut
n = doprinos nije planiran

Aneks 6: Studije slučaja i uspešne priče**Krojenje u Kamenica: Obukom omogućava zaposlenje**

Vođeno od strane Ibadete Sermaxhaj, DPZ ER-ROSI je bila registrovana kao krojačka radnja skoro 5 godina. Ibadete je počela sama da radi kao krojačica sa samo jednom mašinom za šivenje. U početku je vodila svoj posao sa nekoliko klijenata i naporno radila da podigne svoj profil i bazu klijenata. Nije imala nikakvu pomoć drugih projekata ili organizacija, dok nije čula o „Veštinama za ruralno zaposlenje“ (VRZ) i bila zainteresovana da uspostavi saradnju sa projektom.

VRZ je omogućio uspostavljanje grupe za učenje i Ibadete je dala stručno obrazovanje u vezi krojačkog zanata grupi od 14 devojaka. One su pohađale obuku u trajanju od 3 meseca i takođe imale šansu da rade i stvaraju prihode kroz poslovanje. ER-ROSI pokriva troškove obuke i neke od troškova prevoza grupe. Na kraju obuke, ER-ROSI ima pristup obučenoj radnoj snazi, sposobnoj da započne krojenje na nivou prihvatljivom za njene klijente.

Tokom programa obuke devojke su stekle veštine i znanja ne samo u vezi krojenja. Naučili su kako da koriste i održavaju opremu, rade kao prodavci, naučile su kako da ponude i da naruče i takođe naučile kako da se odnosima sa klijentima.

Veštine u vezi odnosa sa klijentima stečene tokom obuke, omogućile su dvema devojkama da nađu drugi posao osim krojenja. Dvanaest članova grupe je nastavilo da radi u ER-ROSI i veoma su srećne i zadovoljne mogućnošću datom od strane VRZ-a.

Program obuke je bio veoma uspešan i spremnost da se stekne znanje u vezi ovog zanimanja obezbedilo je da je ER-ROSI bio srećan da zaposli pripravnike. Prema rečima Ibadete Sermaxhaj, za vreme obuke radnja je bila u stanju da odgovori većem broju klijenata koji su doveli do povećanja prihoda poslovanja. Više klijenata znači veći broj zaposlenih, i više zaposlenih znači manje nezaposlenosti u regionu.

„Obuka nam je pomogla da naučimo mnoge stvari i da stvorimo prihode. Bila sam u stanju da podržim svoju porodicu sa oko 150 evra mesečno. Nikad nismo mislili da ćemo biti ovako zadovoljni na kraju“, rekla je Aferdita Lecaj, jedna od korisnica projekta.

Saradnja može doneti mogućnost zaposlenja

Više od 60% stanovništva Kosova je uzrasta od 18-35 godina, ali postoji svega nekoliko mogućnosti da se mladi zaposle.

Obuka na radnom mestu je jedan put za studente da steknu dragoceno iskustvo i poboljšaju svoje šanse za dobijanje posla. Međutim, postoje samo neke škole koje nude takve obuke studentima, uglavnom su to tehničke škole.

Poslovi kao što su instalacije sistema grejanja, ne zahtijevaju samo teoriju, već i praksu. Bujar Kryeziu, vlasnik Tri-term, malog preduzeća za instalaciju grejanja, video je priliku da proširi svoj posao angažovanjem studenata sa teorijskim znanjem, ali ne praktičnim iskustvom.

G. Kryeziu je vodio svoje preduzeće 5 godina sa 2 radnika.

Čuo je za projekat „Veštine za ruralno zaposlenje“ (VRZ) od drugog učesnika i mislio je da može da angažuje neke srednjoškolce na projekat kroz njegov posao. Stupio je u kontakt sa 5 motivisanih učenika i odveo ih je u njegovu radionicu za početak obuke na radnom mestu. Obuka obezbeđena od strane g. Kryeziua i podržana od strane VRZ-a omogućila je da ovi studenti stave u praksi ono što su naučili u školi, a takođe im je ponudila radno mesto nakon obuke.

Prema rečima Bujara Kryeziua, obuka koja je trajala 2 meseca učesnicima je omogućila da nauče neophodne osnove instaliranja grejanja, a samo mesec dana nakon obuke bili su u stanju da samostalno rade u radionici. Oni su bili u mogućnosti da kupe materijal, naruče i naprave kompletну instalaciju grejanja. Obuka na radnom mestu im je pomogla da rade tokom letnjeg raspusta i da dobiju veće iskustvo.

Nakon što su razvili ove veštine, tri polaznika su počela da neprekidno rade za Tri-Term. Jedan od ostalih polaznika odlučio je da pokrene sopstveni posao, a drugi rade honorarno sa kompanijom.

Projekat VRZ-a, ne samo da je pomogao polaznicima da se angažuju za sopstveni razvoj, već je takođe pomogao Bujaru Kryeziuu da poveća svoj posao. Postalo je lakše sada kada on može da ode i da završava druge poslove i može da veruje ovim pripravnicima u radionici. Oni su veoma srećni i uzbudjeni što su imali ovu priliku.

Na početku smo mislili da će samo biti obuka u kojoj učesnici mogu da nauče o materiji i da imaju praksu. Nismo verovali da ćemo na kraju ostvariti ovakve rezultate. Momci i ja smo veoma srećni zbog date mogućnosti od strane projekta VRZ-a i radimo na tome da proširimo posao.

Bujar Kryeziu, Tri-Term

Programi za mlade lak pristup zapošljavanju

Istorijat

Ekonomija raste i stabilno poslovno okruženje su osnovni zahtevi za investicije i otvaranje novih radnih mesta. Pristup energiji i infrastrukturni i kvalifikovana radna snaga su takođe važni. Uz mnoge od ovih osnovnih uslova izazova, područja kao što je Dragaš imaju posebnu poteškoću u stvaranju radnih mesta za mlade.

Intervencija VRZ-a

Iako projekat na nivou VRZ-a ne može da reši sve ove probleme, mogućnosti za mlade da uđu na tržište rada može se povećati poboljšanjem njihovih sposobnosti.

Prerada mesa zahteva posebne veštine za pripremu i rad sa proizvodima. Biznisi u regionu Dragaša su poznati po svojim ukusnim jelima od mesa. Posebno leti ima mnogo posla, zbog dijaspora koja je u poseti svojoj porodici i turista koji posećuju Šar planinu. Sevdil Mehmeti je radio u čevabdžinicama u Crnoj Gori, a 2012. godine on se preselio u Dragaš i pokrenuo sopstveni posao. Videvši povećanu potražnju za čevabdžinicama, g. Mehmeti je traži mogućnost da otvari drugu radnju. Međutim, prepreka je kvalifikovana radna snaga da osvoji tržište tokom letnje sezone. Sastanak sa osobljem „Veština za ruralno zaposlenje“ (VRZ) je odlična prilika za posao da izrazi svoje potrebe. VRZ mu je pomogao da pronađe grupu lokalnih omladinaca koji su bili spremni da uče i da izađu na tržište rada.

Obuka je počela pre letnje sezone kako bi se pripremili za period kada sezona počine. Projekat je obezbedio 9 dana obuke za 5 mladića za sticanje veština u preradi mesa kao što su pljeskavice, sudžuk i čevapi. Ovo je konkurentan posao, a SUR Lezeti priznaje da bi mu bolje veštine među novim kadrovima donele konkurentnu prednost.

Rezultat saradnje

Saradnja sa SUR Lezeti je rezultirala da 4 osobe iz grupe za obuku počnu da rade.

Organizovanje omladine i unapređenje njihovih veština kroz obuku i radno iskustvo je dokazalo obrazac uspešnog poboljšanja životnog standarda za mlade u Dragašu.

Prema Rushidu Rushitiju koji je nezaposlen već 2 godine, obuka je pomogla da nauči mnogo stvari o ovom poslu. Sada nakon što je dobio posao, on je takođe u mogućnosti da pomogne svojoj porodici.

Aktivni programi za mlade su veoma važan način smanjenja nezaposlenosti i ako više mogućnosti za zaposlenje bude prihvaćeno od mladih ljudi, to će potencijalno smanjiti migraciju iz seoskih oblasti u urbane centre.

Smanjenje nezaposlenosti mladih

Istorijat

Visoka nezaposlenost mladih u Dragašu je zato što mali broj poslodavaca zapošljava mlade ljude, što rezultira sa manje mogućnosti za mlade da uđu na tržište rada. Obuka na radnom mestu može biti u obliku šegrta, stažiranja ili učenja kroz rad, dok zaposleni pomažu ublažavanju ovog ograničenja. „Veštine za ruralno zaposlenje“ (VRZ) rade na smanjivanju siromaštva jačanjem zapošljavanja mladih. Ovo zahteva saradnju između projekta, preduzeća i ponekad škola.

Intervencija

Analizirajući potrebe ovog područja, VRZ je sarađivao sa iskusnim trenerom i preuzetnikom u pružanju obuke grupi mladih koji su željni da uče o instaliranju centralnog grejanja. Grupa od 15 mladih je prisustvovala teorijskom delu obuke koja je obezbedila znanje o tome kako da izračunaju, instaliraju i iseku cevi za grejanje.

Da bi se podstaklo učenje mladih i integrisanje teorijskog znanja u praksi, mladi su stekli praktične veštine u radu sa zajednicom profesionalaca. Podeljeni u dve grupe, oni su učili u privatnim kompanijama koje rade u Dragašu i Prizrenu, omogućavajući im da se direktno povežu sa tržištem rada. Praktični deo obuke motivisanih učesnika se dokazao kao uspešan način da mladi dobiju radno mesto. To povećava njihove veštine dok rade na instalaciji centralnog grejanja i najvažnije oni su naučili kako da se odnose sa klijentima.

Krajnji rezultat

Kao rezultat toga, grupa da je sigurnija u vezi onoga što su oni radili, zbog teorije koja je obezbeđena tokom obuke. Obuka na radnom mestu ih je ohrabrilu da započnu sopstvene poslove. Sedam mladih iz grupe su zaposleni nakon obuke, uključujući i dvoje honorarno.

Shkëndim Bislimi i Reis Ahmeti je postali veoma uspešni tokom obuke i nakon toga. Naučili su kako da instaliraju grejanje i postali su stručnjaci u ovoj oblasti. Ono što ih je učinilo veoma uzbudjenim u vezi obuke je dodata potvrda o uspešno završenom kursu.

„Neverovatna je prilika za mlade da steknu veštine i dobiju radno mesto. Prema tome, ja bih preporučio da projekt nastavi da pomaže mladima u Dragašu, koji imaju veoma ograničene mogućnosti.“.

Reis Ahmeti

TURIZAM U DRAGAŠU – Mogućnost zaposlenje učenjem kako da se vodi posao

Kao područje bogato prirodnim lepotama, Dragaš je poznat po svom turističkom potencijalu. Međutim, samo nekoliko inicijativa je obratilo pažnju na ovaj sektor, a turizam je uglavnom zanemaren u poslednjih 5 godina. Oblast koja praktično nije dobila podršku je bila oblast razvoja sposobnosti za lokalne turističke operatere.

Ne postoji preduzeće ili kompanija koja direktno promoviše turizam u Dragašu, samo neki hoteli ili restorani indirektno vrše promociju turizma. Kao oaza netaknute prirodne lepote, bogata biljnim, životinjskim svetom i kulturnom tradicijom, Dragaš je veoma važno mesto za projekat „Veštine za ruralno lokacije zaposlenje“ (VRZ).

Zbog toga što je analiza potrebna, projekat VRZ-a je započeo identifikaciju lokalnih ljudskih resursa koji su u stanju da doprinesu razvoju turizma i kontaktirao g. Suada Tosunija, koji je imao dovoljno iskustva u turizmu.

Ova aktivnost je počela završavanjem dokumentacije potrebne za projekta, uključujući materijal za obuku. Mladi su obavešteni putem javnog obaveštavanja u svakoj oblasti Dragaša i svi koji su se prijavili su prihvaćeni. Grupa od 20 mladih je učestvovala na obuci u trajanju od 10 dana koju je organizovao g. Tosuni uz podršku projekta VRZ-a. Obuka je bila zasnovana direktno na poslu i niza interaktivnih programa. Učesnici su naučili mnogo o turizmu, uključujući i metode vođenja turističkih grupa. VRZ je ponudio objekte za obuku kao i podršku u troškovima obuke.

Na kraju obuke, svi učesnici uradili su završni ispit da pokažu veštine i znanja koja su stekli tokom obuke.

Pristup VRZ-a veštini razvoja je obuka pružena od strane eksperata u kontekstu poslovnog sektora koja se vidi kao poseban alat za ulazak mladih u privatni biznis. Kao krajnji rezultat, 3 osobe iz grupe su počele da se bave ovim biznisom, pružajući usluge turističkih vodiča za šta zarađuju od 30 –60 € dnevno. Druga četiri učesnika su u procesu apliciranja za rad u turističkom poslu u regionu.

VRZ nastavlja da radi sa ovom grupom, pokušavajući da ih poveže sa ostalim lokalnim preduzećima kao sto su restorani i hoteli, da bi se stvorila nova radna mesta.

Gajenje sekundarnih šumskih proizvoda (SŠP) pomaže povećanju prihoda i zaposlenja

Istorijat

Kamenica je multietnička opština na severoistoku Kosova. Sa oko 5.000 nezaposlenih mladih muškaraca i žena, „Veštine za ruralno zaposlenje“ (VRZ) su identifikovale oblast Kamenice kao važnu za povećanje prihoda i mogućnosti zapošljavanja.

Kamenica ima dobre uslovi za poljoprivredu i grupa mladih poljoprivrednika je bila zainteresovana da investiraju kako bi povećali svoje prihode i stvorili radna mesta.

Intervencija VRZ-a

Farmeri su najpre, od strane VRZ-a, čuli o mogućnosti uzgajanja crnog sleza kao medicinske biljke. Nakon nekoliko sastanaka sa poljoprivrednicima VRZ u saradnji sa Agro Produkt DOO, obrađivačem SŠP sa Kosova, udružili su snage da podrže 21. poljoprivrednika. Ova podrška je obuhvatala program obuke u trajanju od 3 meseca o gajenju useva, kao i za svakog 3.000 sadnica radi razvijanja sopstvenih rasadnika poljoprivrednika.

Vođa grupe, g. Nexhmedin Kryeziu je dalje podržan od strane VRZ-a da podnese predlog u ime grupe opštini Kamenica da se pomogne pri kupovini sušare. Grant u vrednosti od 3.675 € je dodeljen grupi, što im je dozvolilo da suše proizvod pre prodaje, čime se postiže viša cena.

Kao deo obuke, poljoprivrednicima je omogućeno da postignu ugovor o prodaji njihovih proizvode i da povećaju svoju poslovnu sposobnost, što je dovelo do velike spremnosti da se nastavi sa ovom poljoprivrednom aktivnošću.

Rezultat saradnje

Kao rezultat ove saradnje, postoji 21 farmer koji proizvodi crni slez. Uprkos lošim vremenskim uslovima tokom sezone uzgajanja što je smanjilo potencijal prinosa, farmeri su zadovoljni prikupljenom količinom i svako od njih je angažovao 2 mlade osobe u procesu berbe.

Gospodin Kryeziu je sakupio i prodao 75 kilograma suvog cveća crnog sleza u vrednosti od 10 € po kilogramu.

VRZ je povezao poljoprivrednike u 2 lokalne tačke za prikupljanje u regionu Kamenice, koji su prikupili krajnji proizvod i prodali Agro Produktu. Kao rezultat uspešne saradnje, crni slez uzgajan u okviru prirodnih proizvoda je sada prodat Nemačkoj i Švajcarskoj!

Originalna grupa poljoprivrednika je formirala dve nove grupe lokalnih uzgajivača koji će pohađati kurseve 2015. godine i spremni su da investiraju u gajenje SŠP. Poljoprivrednici su veoma srećni zbog ove prilike koju su im pružili VRZ i Agro Produkt. Ovo je prvi put da je projekat uložio sa njima u proizvodnju SŠP i omogućeno im je da generišu održive prihode i zaposlenje za svoje porodice.

Povećanje kvaliteta proizvoda i mogućnosti za zapošljavanje domaćih kompanija

Istorijat

Bogat prirodnim resursima, Dragaš je dobro poznat po svojim udaljenim planinama i šumama. To stvara prirodni pejzaž šumskega plodova i divljih gljiva, ki predstavljajo veoma važne prihode in možnosti zapošljavanja lokalnega stanovništva. Porodice ovde so sakupljaju gljive generacijama za ljudsko potrošnjo, in od 1990-ih nekoliko firm je izvozilo ove kulture na razna tržista.

Intervencija

„Idea da se prikupe šumske plodove se pojavila 2005. godine u skladu sa bogatim resursima Šar planine“, kaže g. Nuredin Bajrami, direktor Hit Flores. Njegova kompanija sarađuje sa različitim nevladinim organizacijama i poslovanje je jako razvijeno. Međutim, teško je naći stručni kadar u regionu Dragaša. Kao rezultat toga, napori Hit Flores su spojeni sa „Veštinama za ruralno zaposlenje“ (VRZ) u razvijanju njegovog osoblja za preradu pečuraka.

VRZ je organizovao obuku u trajanju od 4 dana za 45 zaposlenih od kojih je 25% žena. Kako se posao širio u poslednjih nekoliko godina, 20 od njih su i novi zaposleni. Obuka na radnom mestu, kažu, im je pomogla da nauče o identifikaciji, razvrstavanju, čišćenju, preradi i pakovanju pečuraka.

Rezultat saradnje

Saradnja sa ovim projektom VRZ-a i Hit Floresa je rezultirala većim brojem stručnog osoblja koje sada ima više znanja, što je dovelo do finalnih proizvoda koji sada imaju viši kvalitet i povećanu prodaju na izvoznim tržištima. 15 tona smrznutih gljiva je izvezeno u 2014. godini.

Neki od 20 novih su obučeni radnici koje je Hit Flores koristio u prethodnim godinama ili nadnici. U 2014. oni su bili zaposleni tokom sezone, zarađujući stabilnije prihode.

Fatlind Neziri, koji se bavi u pakovanju u sektoru šumskega plodova, pečuraka in aromatičnega bilja, jedan je od zaposlenih koji kaže da im je ovaj projekat mnogo pomogao. Oni su unapredili svoje znanje in time povečali kvalitet proizvoda in sada su takođe u stanju da nauče njihove porodice o tome kako da identifikuju in sakupljaju gljive kao porodični biznis.

Povećan kapacitet Hit Floresa je rezultirao da više koristi prirodne resurse ove oblasti sakupljanjem gljiva in bobica. Učesnici obuke ukazuju na želju da će biti još više obuka ne samo za mekim pečurkama več in o drugim prikupljanima divljih sekundarnih šumskega proizvoda.

Pored toga, ovaj posao dopunjuje posao koji je preduzeo VRZ u 2013. i 2014. godini radeći sa proizvodnjom maline u regionu Dragašu. Hit Flores se nuda da će prikupiti maline sa 100 hektara obradivog zasada u narednih 3 do 5 godina.

Aneks 7: Fotografije

GU pčelarstvo, Štrpcce

GU nakit, Kamenica

Obrada pečurki

termo izolaciji

Ručni rad Grupa goranaca

Prpoizvodnja malina, Štrpcce

Obuka trenera za facilitatore za učenje i pružaoce obuka